

BİZ BİR AİLEYİZ

İşyerinde patronunuz hepinizin birlik ve beraberlik içinde davranmanızı ister ve size sık sık unutmamanız gereken şirket felsefesini hatırlatır: " Biz bir aileyiz."

Şirkete hemen duygusal bir hava hakim olur. Neredeyse, çalışanlar birbirlerinin elini tutup, bakışlar ufukta kenetlenerek hülyalı biçimde birlikte sallanacaklar. Hatta, böylesi etkili konuşmalara açık olan arkadaşlar, pembe panjurlu bir ev ve bahçesinde oynayan tavşanlar düşleyecekler.

"Parayı veren düdüğü çalar" atasözü her yerde geçerlidir. Bu nedenle, şirkete patronun isteği doğrultusunda aile havası egemen olur. Şirkettekiler birbirlerine Hasan Abi, Ayşe Abla; daha ileri aşamalarında "abiciim" "ablacım" "canım" "cicim" demeye başlarlar. Büyükleri severler ve sayarlar, hatta onlardan biraz da çekinirler; küçüklere şefkat ve hoşgörü, eh biraz da abilik ve ablalık gösterirler.

Büyükler kesinlikle hata yapmazlar. Eskiler yenilere patronun ne muhteşem ve mükemmel olduğunu, "Hiç unutmam. Bir keresinde..." diye başlayan ve Keşanlı Ali Destanı'nı gölgede bırakır bir tavırla anlatırlar. Yenilerin içi gururla dolar. Böylesi bir patronları olduğu için hem onu, hem de tercihen birçok aday arasından kendilerini bizzat o seçtiği için kendilerini beğenirler. Ne de olsa, Robert TOWNSEND'in dediği gibi, "Birinci sınıf yöneticiler, birinci sınıf insanları işe alır; ikinci sınıf yöneticiler ise, üçüncü sınıf insanları."

Bu, hepimizin bir aile olduğu şirketlerde, küçükler de hata yapmazlar. Yapsalar bile, pek önemi yoktur. Zira, "mühim olan insanlık"tır. Hem bu çocuk isteyerek yanlış yapmamıştır ki. O ister mi şirketin zarar etmesini. Elbette ki hayır. O -yine- bilememiştir. Dikkat etmeye çalışmaktadır ama, "Hay Allah" atlamıştır. O işe başlayalı hepi topu daha iki yıl olmuştur. Burası onun ilk işidir ve onun yanlışını bulan amirleri gibi engiinin (üç tane i ile söylenir) tecrübesi olmadığından bazı mini minnacık yanlışlıklar yapıveriyordur.

Affetmek büyüklükten gelir. Hele bu arada evli ve çocuklu ise, onun rızkı ile oynamak bilinen hiçbir kurala kesinlikle sığmamaktadır. Bu nedenle ara sıra minik yanlışlıklar oluverir. Bunların aslında cari dönem zararı değil, eğitim zaiyatı olduğunu, onun da zamanla öğreneceğini ve merak edecek hiçbir şey olmadığını "abilerden biri" size anlatır.

Çalıştığım şirketlerden birinde, genel kalitenin artırılması yönünde "performans değerlendirmesi" uygulaması vardı. Şirket içi iletişim ağı (dedikodular) "düşük not alanın işten kovulacağını" vurguladığı için, daha önce ilgili yöneticileri tarafından "bunu benim kısmımdan alıp başka bölüme verin" diye raporlananlar dahil, herkesin notu yüksekti.

"Neden bu şekilde davrandıklarını" sorduğunda Genel Müdüre "Onların ailesi var. Rızkına mani olan biz olmayalım diye düşündük" demişlerdi. Özellikle bayan yöneticiler, ailenin rızkı konusunda daha da hassas davranıyorlardı. Genel Müdür "evinize temizliğe gelen kadın, ortalığı iyi temizlemez, tozu almaz, yapması gerekenleri kötü yaparsa siz ne yaparsınız" diye sorduğunda hemen herkes aynı yanıtı verdi. "Bir daha bize gelme" deriz.

"Öyleyse, kendi biriminizde olup da yetersiz olanlara ve az çalışanlara niye aynı şeyi söylemiyorsunuz?" Bu soruya tutarlı yanıt veren pek yoktu.

Bence bu tutarsız davranışların nedeni yalnızca üç kelime: Biz bir aileyiz. Yanımızda çalışan kişi, bizim hizmetimizde çalışıyor ve ücretini bizden alıyorsa, ailemizden biri değildir. O bizim hizmetimizdedir.

Hepimiz aynı firmada çalışıyorsak, aslında aynı patrona hizmet ediyoruzdur. Aramızda ast üst ilişkisi de olsa, sonunda aynı patrona bağlı olarak çalışıyorsak, kendimizi aynı ailenin fertleri gibi görme eğilimimiz vardır. Hepimiz aynı firmada çalıştığımız için bir aileyizdir, ancak bu aile olma durumu, nedense kendimizi firma ile özdeşleştirmemizden kaynaklanmaz. Hiçbirimiz "Fenerliyim" ya da "Beşiktaşlıyım" dediği kadar gururla "Ben ABC firmalıyım" demez.

Öyleyse bu aile gibi algılama kavramı nereden kaynaklanıyor. Büyük olasılıkla aynı patrona hizmet verdiğini düşünenler, aynı kaderi de paylaştıklarını düşünmektedir. Diğer bir anlatımla, "ben de bir gün onun gibi işleri serersem, şimdi benim yaptıklarımı bana da yapabilirler. Bu nedenle hoşgörülü davranmalıyım" diye korkuyorlardır.

Beraber çalıştığımız bir arkadaş, iş akdi feshedildiğinde, "Ben bu firmaya en verimli gençlik yıllarımı verdim" demişti. İşte yine "biz bir aileyiz" yaklaşımı. Senaryonun gerçekçi olması için, diğer çalışanların ona fevkalade hak vermesi, patrona lanetler okuması, "bunlar insanı alıp, iyice posasını çıkardıktan sonra işe yaramaz duruma gelince atarlar" denmesi gerekir.

Çalıştığı şirkete en verimli gençlik yıllarını veren kişi, acaba çok daha iyi iş fırsatları bulmuş da şirketi sevdiği için mi onca zaman kalmıştır. Elbette ki hayır. Ya daha iyi iş fırsatı bulamamıştır; ya da teklif edilen yüksek ücretli işde ne kadar çalışacağını bilmiyordu. Yine de her şeyi kaderden bekleyen toplumun bireyleri olarak, iş akdinin feshinde bizim suçumuz yoktur ve patronlar posamızı çıkarıp atmışlardır.

Daha birkaç gün önce, işe yeni başlayan elemana "artık onun da çok iyi bir ailenin ferdi olduğunu" da aynı kişiler anlatmışlardır. Bu davranışları aşırı ataerkil bir ailenin fertlerinininkilere benzetirim. Despot baba, birlikteliğin sembolü olduğu için, yeni gelinlere onun mükemmelliği anlatılır. Ama herkes onun iki dudağı arasında, ortak kaderlerini paylaşmaktadır.

Şakası bir yana, bazı şirketlerde üst yönetim, şirketin bir aile olduğunu ve çalışanların ailenin fertleri gibi diğerlerine karşı duygusal bağlarla bağlı olmalarını ister. Bunu da sıkca vurgular.

Şirkette vıcık vıcık duygusallık yaratmamak için en iyi yol kesinlikle biz bir aileyiz demeyip, "biz bir ekibiz" kavramının vurgulanmasıdır. Ekip olmanın en önemli özelliği, ortak hedefe doğru, birlikte daha iyi gidileceğine tarafların inanmasıdır. Bunun için, herkes belli görevler üstlenir. Görevlerden biri aksadığında tüm ekibin hedefe ulaşmasının aksayacağı taraflarca bilinir. İş hayatı, buna daha uygundur. Patronunuz eğer "Biz bir aileyiz" diyorsa, siz yüksek sesle söyleyemeseniz de içinizden haykırın: "Hayır, biz bir ekibiz... Ya da hiçiz."

1994